

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ЧЕРКАСЬКЕ ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ БУДІВЕЛЬНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**

Н А К А З

Черкаси

№ _____

Про затвердження Інструкції
з техногенної безпеки

Відповідно до Правил техногенної безпеки, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України 05.11.2018 №879, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 27.11.2018 №1346/32798,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити таку, що додається:

Інструкція щодо порядку забезпечення техногенної безпеки та дій працівників об'єкта у разі виникнення надзвичайної ситуації.

2. МЕХ А.О., у приміщеннях та на шляхах евакуації всіх об'єктів на видному місці вивісити Інструкцію щодо порядку забезпечення техногенної безпеки та дій працівників об'єкта у разі виникнення надзвичайної ситуації.

3. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Директор

Олександр САЮН

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державного навчального закладу
«Черкаське вище професійне училище
будівельних технологій»

Інструкція

**щодо порядку забезпечення техногенної безпеки та дій працівників
об'єкта у разі виникнення надзвичайної ситуації**

1. Загальні вимоги

Ця Інструкція визначає загальні вимоги до організації техногенної безпеки в Державному навчальному закладі «Черкаське вище професійне училище будівельних технологій» (далі – заклад освіти) і є обов'язковою для виконання всіма учасниками освітнього процесу.

Телефонний довідник оперативних чергових аварійно-рятувальних та інших служб:

телефон 101 – аварійно-рятувальна служба;

телефон 102 – поліція;

телефон 103 – екстрена медична допомога;

телефон 104 – аварійна служба газу;

телефон. 112 – екстрена допомога;

телефон **(0472) 360158** – Лобода Володимир Олександрович, начальник управління цивільного захисту Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 360158** – Захарченко Олександр Борисович, головний спеціаліст управління цивільного захисту Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 540009** – Гусаченко Володимир Володимирович, начальник відділу екології Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 373386** – Ярова Ірина Володимирівна, секретар – друкарка департаменту освіти та гуманітарної політики Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 337947, 372456** - Кульчиківський Всеволод Еліадович, директор департаменту - начальник управління контролю якості медичних послуг;

телефон **(0472) 360188** - Удод Ірина Іванівна, директор департаменту економіки та розвитку Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 543809** - Гордієнко Ярослав Миколайович, заступник начальника управління - начальник відділу обліку комунального майна Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 373300, 543643** - Овчаренко Сергій Володимирович, директор Комунального підприємства «Черкасиводоканал» Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 373533** – начальник центральної диспетчерської служби водоканалу;

телефон **(0472) 540692** - Карась Павло Миколайович, директор Комунального підприємства «Черкаситеплокомуненерго» Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 643488, 646513** - Мельник Олексій Олексійович, директор Комунального підприємства «Черкаське експлуатаційне лінійне управління автомобільних шляхів» Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 645005, 648505** - Бейн Анатолій Григорович, директор Комунального підприємства «Комбінат комунальних підприємств» Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 643455** - Слинько Ігор Володимирович, директор Комунального підприємства «Черкаська служба чистоти» Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 377056** - Терьохін Віталій Олександрович, директор

Комунального підприємства «Міськвітло» Черкаської міської ради;

телефон **(0472) 645660, 640606** - Кучер Петро Семенович, в.о. директора «Черкасиелектротранс» Черкаської міської ради.

телефон **(0472) 360269** – Публічне акціонерне товариство «Черкаси Обленерго»;

телефон **(0472) 33-43-43** – Управління освіти і науки облдержадміністрації;

телефон **(0472) 379244** – черговий, Управління Служби безпеки України в Черкаській області;

телефон (0472) 630527 – Головне управління Держпродспоживслужби в Черкаській області.

Телефонний довідник адміністрації та інших відповідальних працівників закладу освіти:

мобільний телефон **0672587224** - Саюн Олександр Васильович, директор;

мобільний телефон **0964066620** – Кулик Юрій Олексійович, відповідальна особа за пожежні інструктажі;

мобільний телефон **0636656497** - Мех Алла Олександрівна, посадова особа щодо забезпечення пожежної безпеки;

мобільний телефон **0969027801** - Руденко Євгеній Володимирович, керівник ланки евакуації;

мобільний телефон **0688370679** - Ткач Ліна Анатоліївна, керівник ланки долікарської медичної допомоги;

мобільний телефон **0964029016** - Самарська Леся Анатоліївна, керівник ланки охорони публічного порядку;

мобільний телефон **0675268970** - Битько Валентин Сергійович, керівник оповіщення і зв'язку;

мобільний телефон **0636656497** - Мех Алла Олександрівна, керівник ланки пожежогасіння;

мобільний телефон **0633900447** - Чувакін Олександр Володимирович, спеціально призначена особа з цивільного захисту;

мобільний телефон **0933247813** – Колісник Владислав Петрович, голова об'єктової евакуаційної комісії;

мобільний телефон **0979734510** – Палій Наталія Дмитрівна, секретар об'єктової евакуаційної комісії;

мобільний телефон **0972500734** – Фурман Ольга Яківна, голова комісії з питань надзвичайних ситуацій;

мобільний телефон **0937952742** - Кашицин Юрій Олександрович, електрик;

мобільний телефон **0938985390** – Кузіна Марина Станіславівна, інженер з охорони праці;

мобільний телефон . **0637102638** – Арескул Вікторія Юріївна, секретар – друкарка;

мобільний телефон **0989290704** - Чорновіл Олександр Вікторович, слюсар-сантехнік;

мобільний телефон **0933506472** – Ростецька Людмила Михайлівна, заступник директора з навчально-виробничої роботи;

мобільний телефон **0983379785** Бреус Алла Іванівна, заступник директора з методичної роботи.

2. Дії працівників під час надзвичайних ситуацій

З метою привернення уваги населення до початку передачі термінової інформації територіальними органами цивільного захисту включаються сирени, наявні на відповідній території, що означає подачу попереджувального сигналу оповіщення «**УВАГА ВСІМ!**».

Після подачі звукового сигналу сирени передається мовна інформація про надзвичайну ситуацію. У повідомленні міститься інформація про надзвичайну ситуацію, місце і час її виникнення; територію (район, масиви, вулиці, будинки тощо), яка потрапляє в осередки (зони) ураження; порядок дій при надзвичайних ситуаціях та іншу інформацію.

Текст звернення до населення повторюється протягом 5 хвилин після подачі звукових сигналів.

Почувши звук електросирени «УВАГА ВСІМ!», необхідно:

- з'ясувати значення і зміст інформації;
- спокійно, уникаючи паніки, діяти відповідно до отриманих вказівок;
- повідомити про отриману інформацію інших, за можливістю надати їм допомогу.

Працівники, які перебувають на роботі, повинні виконувати всі розпорядження директора закладу освіти.

При виконанні заходів щодо усунення небезпеки необхідно швидко без метушні покинути приміщення. У разі загрози життю працівників евакуаційна комісія закладу освіти повинна негайно організувати їх рятування (виведення у безпечні зони), організувати зустріч аварійно-рятувальних служб, що прибувають для локалізації або ліквідації аварії, надати їм допомогу у виборі найбезпечнішого шляху для під'їзду до джерела небезпеки або інших місць, необхідних для виконання ними своїх повноважень, поінформувати про основні небезпеки об'єкта.

3. Дії працівників у разі виникнення пожеж

У разі виникнення пожежі дії працівників закладу освіти мають бути спрямовані на створення безпеки людей, в першу чергу дітей, їх евакуацію та рятування.

Працівник закладу освіти, який виявив пожежу або її ознаки (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, різке підвищення температури в приміщенні тощо), зобов'язаний:

- негайно повідомити про це за телефоном до найближчого пожежно-рятувального підрозділу (101 або 651261), при цьому слід чітко назвати місцезнаходження об'єкта, місце виникнення пожежі, а також свою посаду та прізвище;
- задіяти систему оповіщення людей про пожежу; розпочати самому і залучити інших осіб до евакуації людей з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації;
- сповістити про пожежу директора закладу освіти або особу, що його заміщує;
- організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними в закладі та установі засобами пожежогасіння.

Під час проведення евакуації та гасіння пожежі необхідно:

- з урахуванням обстановки, що склалася, визначити найбезпечніші евакуаційні шляхи і виходи до безпечної зони у найкоротший строк;

ліквідувати умови, які сприяють виникненню паніки. З цією метою працівникам закладів освіти не можна залишати здобувачів освіти без нагляду з моменту виявлення пожежі та до її ліквідації;

- евакуацію людей слід починати з приміщення, у якому виникла пожежа, і суміжних з ним приміщень, яким загрожує небезпека поширення вогню і продуктів горіння. Здобувачів освіти з особливими освітніми потребами слід евакуювати в першу чергу;

- у зимовий час на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію здобувачі освіти можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг із собою;

- ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні дітей;

- виставляти пости безпеки на входах у будівлі, щоб унеможливити повернення дітей і працівників до будівлі, де виникла пожежа;

- у разі гасіння слід намагатися у першу чергу забезпечити сприятливі умови для безпечної евакуації людей;

- з метою запобігання поширенню вогню, диму утримуватися від відчинення вікон і дверей, а також від розбивання скла.

Залишаючи приміщення або будівлі, що постраждали від пожежі, потрібно зачинити за собою всі двері і вікна.

Приміщення, що палає, треба долати, накривши голову та закривши рота й носа мокрою тканиною або верхнім одягом. Скрізь сильно задимлені приміщення пересуватися треба зігнувшись чи «повзком», двері необхідно відчиняти обережно, ховаючись за них, убезпечивши себе від спалаху полум'я.

Надати першу долікарську допомогу постраждалим під час пожежі, у разі потреби вжити заходів щодо транспортування їх у найближчий медичний заклад.

Директор закладу освіти або особа, яка його заміщує, що прибув на місце пожежі, зобов'язаний:

- перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальний підрозділ про виникнення пожежі;

- здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів. У разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили і засоби;

- організувати перевірку наявності всіх учасників навчально-виховного процесу, евакуйованих з будівлі, за списками і журналами обліку навчальних занять;

- виділити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їздних шляхів та вододжерел;

- перевірити включення в роботу системи протипожежного захисту;

- вилучити з небезпечної зони всіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей та ліквідацією пожежі;

- у разі потреби викликати до місця пожежі медичну та інші служби;

- припинити всі роботи, не пов'язані з заходами щодо ліквідації пожежі;

- організувати відключення мереж електропостачання, систем вентиляції та кондиціонування повітря і здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню поширенню пожежі;
- організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складування і забезпечити в разі потреби їх охорону;
- інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у будівлі.

4. При витокі природного газу

Заклад освіти розміщений в приміщеннях, де відсутнє газове устаткування. Враховуючи, що поряд розташовані житлові будівлі, при появі запаху газу негайно відкрити квартирки (вікна, фрамуги тощо), не вмикати і не вимикати електроприлади, викликати аварійну службу за телефоном «104».

5. При аварії на електричних мережах

При аварії на електричних мережах необхідно відключити електричне обладнання та доповісти про подію директору. Забороняється самостійно проводити ремонт електромереж.

6. Паводки, повені, катастрофічні затоплення

Паводок - короточасне і неперіодичне піднімання рівня води в річці, що виникає в результаті швидкого танення снігу при відлизі, льодовиків, рясних дощів, пропусків води з водосховищ. Паводок може викликати повінь.

Підтоплення можуть виникати несподівано і тривати від декількох хвилин до 2-3 годин і більше. При виникненні підтоплення можливі перебої в роботі об'єктів життєзабезпечення, перебої чи відключення енергопостачання, зупинка руху і аварії за участю громадського і особистого транспорту, ушкодження або руйнування будівель і споруд, промислових і сільськогосподарських підприємств, блокування людей в підвальних і заглиблених приміщеннях, в громадському і особистому транспорті, ушкодження комунікацій, небезпека поразки електричним струмом, загроза життя і здоров'ю людей.

Повінь - значне затоплення водою місцевості в результаті підйому рівня води в річці, озері або морі, що викликається різними причинами. Повінь на річці виникає від різкого зростання кількості води внаслідок танення снігу або льодовиків, розташованих в її басейні, а також в результаті випадання рясних опадів. Повені нерідко викликаються підвищенням рівня води в річці внаслідок того, що захаращується русла льодом при льодоході (затору) або унаслідок закупорювання русла під нерухомим крижаним покривом скупченнями внутрішньо водного льоду і утворення крижаної пробки (зажора). Повені можуть бути обумовлені також проривами гребель.

Катастрофічне затоплення - це гідродинамічне лихо, яке є результатом руйнування штучної чи природної греблі і полягає в стрімкому затопленні хвилею прориву нижче розташованої місцевості і виникненні повені

Катастрофічне затоплення поширюється зі швидкістю хвилі прориву і призводить через якийсь час після прориву греблі до затоплення великих територій шаром води від 0,5 до 10 м і більше. Утворюються зони затоплення.

Час протягом якого затоплені території можуть знаходитися під водою, коливається від 4 годин до декількох діб.

При отриманні попередження про загрозу затоплення внаслідок виходу з русел великих та малих річок або внаслідок руйнування гребель водосховищ і

виникнення катастрофічного затоплення, слід дотримуватися встановленого порядку, без зволікання вийти у безпечні та підвищені місця.

Дії в разі загрози виникнення паводку, повені, катастрофічного затоплення.

Уважно слухайте інформацію та повідомлення про надзвичайну ситуацію та інструкцію про порядок дій.

Зберігайте спокій, попередьте оточуючих, надайте необхідну допомогу особам з інвалідністю, дітям і людям похилого віку.

Від'єднайте всі електричні прилади від електромережі.

Перенесіть найбільш цінні речі і продукти харчування на верхні поверхи або підніміть на верхні полиці.

Якщо будівлі потрапляють в зону можливого підтоплення, рекомендується прийняти попереджувальні заходи:

- створити ущільнення в притворах дверей і вікнах підвальних, цокольних і перших поверхів;
- очистити від сміття водоскидні канали в районі будівель;
- закрити вентиляційні отвори в підвальних приміщеннях з метою попередження вступу зовнішніх поверхневих вод;
- звільнити підвали від майна і продовольства;
- заготовити мостки, дошки і опори до них для облаштування проходів до будівель на підтоплюваних ділянках;
- заздалегідь скласти перелік документів, особистих речей і майна, необхідних у разі евакуації.

Дії в зоні раптового затоплення під час повені, паводку

Зберігайте спокій і уникайте паніки.

Швидко зберіть особисті документи, цінності й інші необхідні речі.

Надайте необхідну допомогу дітям, особам з інвалідністю, людям похилого віку і підготуйтеся до евакуації.

За можливістю негайно залиште зону затоплення.

Перед виходом із будівлі вимкніть електропостачання. Закрийте вікна і двері, якщо є час - закрийте вікна і двері першого поверху дошками.

Перевірте, чи немає поблизу потерпілих, надайте по можливості їм допомогу.

Підніміться на верхні поверхи або горищні приміщення.

До прибуття рятувальників залишайтеся на верхніх поверхах, даху, деревах або інших піднесеннях, сигналізуйте рятувальникам, щоб у них була можливість швидко вас знайти.

Потрапивши у воду, зніміть з себе важкий одяг і взуття, відшукайте поблизу предмети, за допомогою яких можна протриматися на воді до часу, поки надійде допомога.

В разі загрози масштабного затоплення проводитиметься евакуація населення. Громадяни повинні прибути у вказаний час на місце збору і мати особисті документи, речі першої необхідності, ліки, невеликий запас продуктів харчування та питної води.

Евакуація проводиться, зазвичай, у найближчі населені пункти, що перебувають поза зоною затоплення. Евакуйованих розташовують у громадських будівлях, а також у помешканнях жителів цього населеного пункту.

Дії під час рятувальних робіт.

Проявіть витримку і самовладання, суворо дотримуйтеся вимог рятувальників.

Не переповнюйте рятувальні засоби (катери, човни, плоти та інші плавзасоби), оскільки це загрожує безпеці рятувальників і врятованих.

Потрапивши у воду, слід скинути з себе важкий одяг та взуття, відшукати поблизу предмети, що височать над водою або плавають, скористатися ними до прибуття допомоги.

7. При землетрусі

У випадку оповіщення про загрозу землетрусу необхідно діяти швидко, упевнено, спокійно, без паніки: відключити подачу електроенергії та води і залишити будівлю.

На вулиці слід якомога швидше відійти від будівлі на безпечне місце у напрямку майдану, широких вулиць, спортивних майданчиків та незабудованих ділянок. При цьому необхідно суворо дотримуватись громадського порядку, не допускати метушні та паніки, чітко виконувати розпорядження евакуаційної комісії.

Якщо землетрус почався несподівано та раптово, а покинути будівлю не виявляється можливим, необхідно стати в дверному або віконному отворі, відразу після першого підземного поштовху швидко вийти на вулицю.

8. Ураган, буря та смерчі

Ураган – це атмосферний вихор великих розмірів зі швидкістю вітру до 120 км на годину, а в приземному шарі – до 200 км/год.

Буря – це тривалий, дуже сильний вітер зі швидкістю, яка більша 20 метрів на секунду. Вона звичайно спостерігається при проходженні циклону й супроводжується сильним хвилюванням на морі, озерах, річках та руйнуваннями на суші.

Смерч – атмосферний вихор, що виникає у грозовій хмарі й поширюється долілиць, часто до самої поверхні Землі у вигляді темного хмарного рукава або хобота, діаметром у десятки і сотні метрів.

Основними ознаками виникнення ураганів, бур і смерчів є:

- посилення швидкості вітру й різке падіння атмосферного тиску;
- зливові дощі й штормовий нагін води;
- бурхливе випадання снігу й ґрунтового пилу.

Отримавши повідомлення про загрозу снігової бурі, урагану, смерчу необхідно:

- зібрати працівників, довести до них обстановку та поставити завдання у відповідності до розпорядження штабу ЦЗ;
- організувати герметизацію приміщень;
- організувати укріплення окремих елементів будинків і споруд;
- підготувати засоби аварійного освітлення;
- створити запас питної води, продуктів харчування;
- під час бурі або інших стихійних лих заборонити вихід людей із приміщення;
- перейти з легких будівель у більш міцні будинки або в захисні спорудження цивільного захисту.

Дії під час урагану, бурі, смерчу

Якщо ураган (буря, смерч) застали Вас у приміщенні, відійдіть від вікон і займіть безпечне місце біля стін внутрішніх приміщень, у коридорі, біля вбудованих шаф, у ванних кімнатах, туалетах, коморах, у міцних шафах, під столами. Відключіть електроенергію, закрийте крани на газових мережах.

У темний час доби використовуйте ліхтарі, лампи, свічки; включіть радіоприймач для одержання інформації органів з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення; по можливості, перебувайте в заглибленому укритті, у сховищах і т.п.

Якщо ураган, буря або смерч застали Вас на вулиці, тримайтеся як найдалі від легких будівель, ліній електропередачі, дерев тощо. Для захисту від уламків, що летять, і осколків скла використовуйте аркуші фанери, картонні й пластмасові ящики, дошки й інші підручні засоби.

Під час сніжної бурі вкривайтеся в будинках. При курній бурі закрийте обличчя марлевою пов'язкою, хусткою, шматком тканини, а очі – окулярами.

При надходженні сигналу про наближення смерчу необхідно негайно зійти в укриття, підвал будинку або льох, або вкритися під ліжком і іншими міцними меблями – ніщо інше не допоможе.

Після відходу головної небезпеки, після припинення стихійного явища необхідно з'ясувати, чи не має навколо Вас поранених людей, чи не потрібна комусь невідкладна допомога.

9. У разі великого граду та сильного дощу (зливи)

По можливості не виходити з будівель до закінчення найбільших опадів (великого граду). При сильній зливі уникати місць, розташованих нижче рівня горизонту (підвалів, підземних переходів).

10. Під час грози

Під час грози вжити наступних заходів:

- при перебуванні в приміщеннях закладу освіти необхідно зачинити всі вікна та двері. В приміщеннях не повинно бути протягу, оскільки це притягує кулькову блискавку;
- уникати високих дерев, металевих парканів, стін, біля яких ростуть дерева. Ховатися під одиноким високим деревом небезпечно для життя;
- ні в якому разі не бігати;
- звернути увагу на місцевість: якщо на деревах помітні сліди від потрапляння блискавки, то ґрунт навколо має високу провідність електрики і блискавка б'є туди постійно, не підходити близько до таких дерев. Найбільше проводять розряди електрики – дуб, тополя, сосна та ялина, найменше – верба, клен та кущі;
- якщо ви опинилися в полі, необхідно знайти заглиблення в землі. Воно повинно бути сухим – волога земля сильніше проводить електрику. Якщо поблизу немає сухого заглиблення, сховатися в мокрій землі, але не лягати в повний зріст;
- якщо з собою є парасолька, ні в якому разі не розкривати її, оскільки конструкція має металеві прутки, що притягують розряди;
- якщо ви знаходитесь в автомобілі, небезпека не загрожує, але не забудьте зняти всі металеві антени з поверхні автомобіля, які можуть притягувати розряди;
- під час грози забороняється користуватися мобільними телефонами, персональними комп'ютерами, оскільки всі електричні прилади, зокрема мобільні телефони, є своєрідними приймачами для кулькових блискавок.

11. При ожеледиці

- перед виходом з будинку наклеїти на підошву лейкопластир, ізоляційну стрічку, двосторонній скотч;
- ходити неквапливо, ноги злегка розслабити в колінах;
- не тримати руки в кишенях – це збільшує ймовірність падіння та отримання тяжких травм, особливо переломів;
- не наступати на металеві кришки люків, що вкриті льодом;
- не перебігати проїжджу частину дороги.

12. При утворенні крижаних бурульок

Не заходити за межі встановлених попереджувальних знаків та огорожень місць можливого падіння бурульок, а в місцях їх відсутності самому звертати увагу на наявність небезпечних утворень з криги та снігу на дахах будинків.

13. Аварії (катастрофи) на хімічно небезпечних об'єктах

Найбільшу небезпеку для населення становлять аварії на хімічно небезпечних об'єктах, які виробляють, використовують у технологічному процесі виробництва, зберігають та транспортують аміак, азотну, сірчану

кислоту, сірчаний ангідрид та хлор. Аварії (катастрофи) можуть супроводжуватись викидом (виливом) небезпечних хімічних речовин в атмосферу і на поверхню ґрунту. Вдихання зараженого повітря може призвести до ураження органів дихання, а також очей, шкірних покривів та інших органів.

Найбільш розповсюдженими хімічно-небезпечними речовинами на Україні є хлор, аміак, різні хімікати, пестициди, кислоти та інші хімічні сполуки.

ХЛОР - це газ зеленувато-жовтого кольору з різким задушливим запахом. Важчий за повітря. При випаровуванні і з'єднанні з парою води в повітрі стелиться над землею у вигляді туману зеленувато-білого кольору, може проникати в нижчі і підвальні приміщення будинків і споруд. При виході в атмосферу з несправних ємностей димить. Пара сильно подразнює органи дихання, очі і шкіру.

Ознаки отруєння: різка біль у грудях, сухий кашель, блювання, порушення координації руху, задуха, різь в очах, сльозотеча. При вдиханні великих концентрацій можлива смерть.

Засоби індивідуального захисту: цивільні протигази усіх типів, камери захисні дитячі, а при їх відсутності - ватно-марлева пов'язка або рушник, попередньо змочені водою або 2-%-вим розчином питної соди.

АМІАК - це безбарвний газ із різким задушливим запахом. Легший за повітря. Добре розчиняється у воді. При виході в атмосферу з несправних ємностей димить. Небезпечний при вдиханні. Пара сильно подразнює органи дихання, очі і шкіру.

Ознаки отруєння: прискорене серцебиття, порушення частоти пульсу, нежить, кашель, різь в очах і сльозотеча, важке дихання, а при тяжкому отруєнні - нудота і порушення координації руху, маревний стан. При високих температурах можлива смерть.

Дії при оповіщенні про хімічне зараження.

Отримавши інформацію про викид в атмосферу ХНР і про небезпеку хімічного зараження, необхідно надіти засоби індивідуального захисту органів дихання, найпростіші засоби захисту шкіри (плащі, накидки) і покинути район аварії.

Якщо засоби індивідуального захисту відсутні і вийти з району аварії неможливо, залишайтеся у приміщенні, включіть гучномовець місцевого радіомовлення (радіоприймач, телевізор); чекайте повідомлень управління (відділу) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення (міста, області). Щільно закрийте вікна і двері, димоходи, вентиляційні люки. Вхідні двері завішайте шторою, використовуючи ковдри і будь-які щільні тканини. Заклейте щілини у вікнах і стики рам плівкою, лейкопластиром або звичайним папером від проникнення у приміщення парів (аерозолів) ХНР. Виходьте із зони хімічного зараження у бік, перпендикулярний напрямку вітру. Обходьте переходи через тунелі, яри, лощини - у низьких місцях може бути висока концентрація ХНР.

Почувши розпорядження про евакуацію, будьте уважні до вказівок управління (відділу, штабу ЦЗ) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення області (міста) і ретельно виконуйте їх.

При евакуації транспортом уточніть час і місце посадки.

Не запізнуйтеся і не приходьте раніше призначеного строку. Попередьте про евакуацію і від'їзд оточуючих.

Вийшовши із зони зараження, зніміть верхній одяг і провітрить його на вулиці, прийміть душ, умийтеся з милом, ретельно вимийте очі і прополощіть рот.

При підозрі на ураження сильнодіючими отруйними речовинами виключіть будь-які фізичні навантаження, прийміть велику кількість пиття (чай, молоко і т. д.) та зверніться до медичного працівника або в медичний заклад.

14. Забруднення ртуттю

Ртуть - метал сріблясто-білого кольору, у звичайних умовах легко рухома рідина, що при ударі поділяється на дрібні кульки, у 13,5 разів важча за воду.

Температура плавлення - + 38,9 С. З підвищення температури випаровування ртуті збільшується.

Пари ртуті та її сполуки дуже отруйні.

З попаданням до організму людини через органи дихання ртуть акумулюється та залишається там на все життя.

Встановлена максимально допустима концентрація парів ртуті для житлових і робочих приміщень – 0,0003 мг/м.

Концентрація парів ртуті в повітрі понад 0,2 мг/м викликає гостре отруєння організму людини.

Симптоми:

Гостре отруєння проявляються через 8-24 години, починається загальна слабкість, головний біль та підвищується температура. Згодом – болі в животі, розлад шлунка, хворіють ясна.

Хронічне отруєння є наслідком вдихання малих концентрацій парів ртуті протягом тривалого часу. Ознаками такого отруєння є зниження працездатності, швидка стомлюваність, послаблення пам'яті і головний біль, в окремих випадках можливі катаральні прояви з боку верхніх дихальних шляхів, кровотечі ясен, легке тремтіння рук та розлад шлунка.

Тривалий час ніяких ознак може й не бути, але потім поступово підвищується стомлюваність, слабкість, сонливість – головний біль, апатія й емоційна нестійкість. Починає порушуватися мова, тремтять руки, а у важких випадках – ноги і все тіло. Ртуть уражає нервову систему, а тривалий вплив її викликає навіть божевілля.

Боротьба з великою кількістю ртуті та її парів дуже складна. Хіміки називають її **демеркуризацією**.

Демеркуризація може проводитися двома способами:

- **хіміко-механічним** – механічний збір кульок ртуті з подальшою обробкою забрудненої поверхні хімічними реагентами (після такого способу обробки приміщення потребує посиленого провітрювання);

- **механічним** – механічний збір кульок ртуті з поверхні з наступною заміною підлоги, штукатурки або капітальним ремонтом будівлі (цей спосіб може застосовуватися разом з хіміко-механічним).

Якщо ви виявили або побачили кульки ртуті в будь-якому місці, будь-ласка, негайно сповістіть про це керівництво закладу.

Дії персоналу при забрудненні приміщення ртуттю.

Якщо в приміщенні розлита невелика кількість ртуті (розбито ртутний термометр):

- виведіть з приміщення всіх людей;
- відчиніть настіж усі вікна у приміщенні;
- максимально ізолюйте від людей забруднене приміщення, щільно зачиніть всі двері;

- захистіть органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою;

- негайно починайте збирати ртуть: збирайте спринцівкою великі кульки і відразу скидайте їх у скляну банку з розчином (2 г перманганату калію на 1 літр води), більш дрібні кульки збирайте щіточкою на папір і теж скидайте в банку. Банку щільно закрийте кришкою. Використання пилососа для збирання ртуті – забороняється;

- вимийте забруднені місця мильно-содовим розчином (400 грамів мила і 500 грамів кальцинованої соди на 10 літрів води) або розчином перманганату калію (20 грамів на 10 літрів води);

- зачиніть приміщення після обробки так, щоб не було сполучення з іншими приміщеннями, і провітрюйте протягом трьох діб;

- утримуйте в приміщенні, по можливості, температуру не нижче 18 – 20 градусів С для скорочення термінів обробки протягом проведення всіх робіт;

- вичистіть та промийте чорним розчином марганцівки підошви взуття, якщо ви наступили на ртуть.

Якщо ртуті розлито більш, ніж у термометрі:

- зберігайте спокій, уникайте паніки;

- виведіть з приміщення всіх людей, надайте допомогу дітям, особам з інвалідністю та людям похилого віку – вони підлягають евакуації в першу чергу;

- захистіть органи дихання хоча б вологою марлевою пов'язкою;

- відчиніть настіж усі вікна;

- ізолюйте максимально забруднене приміщення, щільно зачиніть всі двері;

- швидко зберіть документи, цінності, ліки, продукти та інші необхідні речі;

- вимкніть електрику.

- негайно викличте фахівців через місцевий державний орган з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення. У крайньому випадку зателефонуйте в поліцію.

15. Надзвичайна ситуація епідемічного характеру

У разі виникнення і розповсюдження групових та масових інфекційних захворювань необхідно:

- забезпечити виконання заходів та рекомендацій органів охорони здоров'я із профілактики попереджень інфекційних захворювань;
- посилити контроль за дотриманням гігієни та протиепідемічного режиму;
- у разі захворювання працівника негайно ізолювати його та організувати обстеження;
- забезпечити захист продуктів харчування та питної води від зараження;
- організувати лабораторну перевірку питної води та продуктів харчування;
- щоденно проводити дезінфікування приміщень, звернути особливу увагу на приміщення побуту.

16. Надання першої долікарської допомоги потерпілим при нещасних випадках

Перша долікарська допомога – комплекс екстрених медичних заходів, які проводяться на місці ураження і здійснюються самими потерпілими, іншою людиною або рятівником. Основна мета такої допомоги складається з найпростіших втручань, які можуть запобігти або зменшити тяжкі наслідки уражень, а іноді врятувати життя потерпілому.

Основними завданнями першої долікарської допомоги - припинення факторів, що загрожують життю постраждалого.

Перша долікарська допомога передбачає первинні реанімаційні заходи:

- штучне дихання, серцева діяльність: при легеневій реанімації роблять 12-15 вдювань (рот в рот) в хвилину, при зовнішньому масажі серця – 6 натискувань в хвилину на грудиною двома руками (дітям – 80 натискань, однією рукою). Непрямий масаж серця проводиться з обов'язковою штучною вентиляцією легенів, при цьому на одне вдювання робиться 5 натискувань на грудиною;

- іммобілізація травмованих ділянок тіла - це знерухомлення травмованих ділянок тіла, для чого використовують стандартні шини або підручні матеріали (рейки, дошки, інше);

- зупинка кровотечі в залежності від виду (кровотечі бувають артеріальні, венозні та капілярні):

а) при артеріальній кровотечі, спочатку пальцем натискають на судину, щоб припинити кровотечу, а потім накладають стерильну стискуючу пов'язку або джгут для зупинки крові;

б) при венозній кровотечі на рану накладається стерильна стискуюча пов'язка;

в) при капілярній кровотечі після обробки рани йодом накладається стерильна пов'язка.

При опіках на вражені ділянки тіла накладають стерильні пов'язки, а при хімічному опіку спочатку протягом 10-15 хв. уражене місце промивають чистою водою (в зимовий період підігрітою), а потім накладають стерильну пов'язку.

Після надання першої долікарської допомоги, за необхідності, доставити потерпілого до лікувального закладу або викликати «швидку допомогу» за телефоном «103».

Провідний фахівець з питань цивільного захисту

Олександр ЧУВАКІН